

УДК 378.035.3

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ ГУМАНІТАРНИХ ФАКУЛЬТЕТІВ**О.І. Хмельницька**

У статті обґрунтовується необхідність формування професійної культури майбутнього спеціаліста гуманітарія, діяльність якого є багатофункціональною і сприяє розвитку освіти, науки, виробництва, духовного життя суспільства.

Ключові слова: професійна культура, студент, майбутній спеціаліст, гуманітарний факультет, професійна діяльність

Сучасний стан вищої освіти знаходиться в процесі динамічних змін, що обумовлюється соціально-економічними реформами суспільства. На перший план виходить підготовка фахівця з нестандартним мисленням, який готовий до практичної діяльності, настроєний на успіх у будь-якій сфері, може ефективно діяти в умовах невизначеності, брати на себе відповідальність за соціальні перетворення та бути носієм професійної культури. Це особливо важливо, і тому, що в сучасних умовах професійна культура є гарантією конкурентоспроможності майбутніх фахівців.

З розвитком технічного прогресу, процесів глобалізації та інтеграції, високого рівня комунікації стрімко зростає роль гуманітарного знання, що формує особистість будь-якого професіонала, а особливо фахівців гуманітарних професій.

В умовах кризисних явищ професійна культура фахівців гуманітаріїв, на наш погляд, виступає як відновлювальний, творчий та стабілізуючий фактор розвитку українського суспільства. Представники гуманітарних професій призвані сформувавши мислення людини, що допоможе їй самовизначитись у сучасному світі.

Теоретичні аспекти феномена професійної культури розглядаються скрізь призму міждисциплінарного підходу.

Дослідженню цього феномена присвячені роботи педагогів, психологів, філософів, соціологів, культурологів, правознавців і представників інших наук.

Аналіз філософської, соціологічної, психолого-педагогічної літератури свідчить про те, що доки не вироблене чітке визначення поняття «професійна культура». Автори по-різному розуміють сутність і структуру культури спеціаліста.

Узагальнення психолого-педагогічної літератури дозволили виділити професійну культуру як складову загальної культури, утворювачем та носієм, якої є людина; вона визначається професійною діяльністю, її специфікою, сприяє розвитку та удосконаленню творчих можливостей при вирішенні складних нестандартних завдань при здійсненні професійних ролей (М. Гриньова, А.А. Деркач, А.Л. Короткова, Н.Б. Крилова, И.М. Модель, А.М. Новиков, В. Правоторов, Я. Черньонков).

Питанням формування і розвитку професійної культури фахівців різного профілю у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі приділяється багато уваги. Основи формування професійної культури фахівців різного профілю розроблені І.Ф. Ісаєвим, А.І. Міщенко, Н.В. Молотковою, В.А. Сластьоніним та ін. Увага науковців зосереджується на різних аспектах формування професійної культури таких фахівців: вчителів, психологів, юристів, соціальних працівників та ін. Найбільш дослідженою є, на наш погляд, сфера формування професійної культури вчителів різних спеціальностей.

Водночас проблемі формування професійної культури майбутнього спеціаліста гуманітарія у науковій літературі приділено недостатньо уваги. На наш погляд, необхідно узагальнити та розробити самостійну систему формування професійної культури у студентів гуманітарних факультетів, яка орієнтована на підготовку фахівців для безпосередньої роботи з людьми у різних сферах суспільно-економічного життя.

Мета статті - з'ясувати проблеми професійної підготовки студентів гуманітарних факультетів та проаналізувати концептуальні підходи щодо вивчення сутності поняття «професійна культура».

Вимоги до рівня професійної культури фахівця починаються з вимог до рівня його спеціальних знань та умінь. З точки зору Н.Б. Крилової особлива увага приділяється таким характерним

особливостям його розвитку, як збільшення обсягу фундаментальних знань та умінь, а також вдосконалення їх структури, що збагачує особистісний зміст та розширює функції фахівця [4].

На формування професійної культури студентів гуманітарних факультетів навчального закладу впливають особливості професії, загальна культура, мотивація особистості, що навчається, якість освітніх послуг.

Найважливіше завдання університетської освіти – забезпечення становлення особистісної і професійної культури майбутнього спеціаліста як засобу його життєдіяльності. Зміст вищої освіти є підґрунтям як загальної, так і професійної культури і включає в себе фундаментальну, методологічну, гуманітарну, теоретичну і практичну підготовку, формування навичок науково-дослідної і творчої діяльності.

Проте, попри, всі реформи у сфері освіти, формування у студентів знань, умінь та навичок, необхідних для забезпечення якісної та ефективної професійної діяльності, йде у традиційному руслі.

Студентів у більшій мірі навчають знанням, навички та вміння залишаються невідпрацьованими, а останні найбільше цікавлять роботодавців. Знання, здобуті в процесі навчання, швидко застарівають. З'являються нові вимоги: навчання впродовж життя, яке має поєднуватись з творчістю, вмінням працювати у колективі і особистою відповідальністю за результати праці. Таким чином, завдання вищого навчального закладу полягає у тому, щоб не тільки сформувати професійно важливі вміння, але й професійно важливі особистісні якості, які б успішно дозволяли виконувати професійні завдань.

Значний потенціал освітнього простору залишається незатребуваним, як наслідок – невисокий рівень професійної культури майбутніх фахівців. Оптимізація процесу підготовки студентів гуманітарних факультетів стримується такими протиріччями:

- потребою суспільства у творчій, професійній особистості спеціаліста та консерватизмом елементів вищої освіти;
- необхідністю удосконалення освітніх програм та неможливістю їх оперативного реагування на зміни у соціально-економічному житті;
- інтересами гармонійного професійного розвитку фахівця гуманітарія та відсутністю стимулювання особистого удосконалення на різних щаблях кар'єри.

Очевидно, що в основі професійної культури лежать змістовні характеристики тієї або іншої професії. Специфіка професії типу «людина – людина» вимагає наявності певних особистісних і професійних якостей у спеціаліста цієї сфери: самостійність, вміння брати на себе відповідальність, готовність приймати рішення, високий рівень комунікативності, аналітичні якості, здібності до спостереження і сприйняття, толерантність, стійкість до стресу.

Так, І.А. Сенча у своєму дослідженні констатує, що формування професійної культури пов'язується з відповідною діяльністю, а рівень її сформованості позначає ступінь готовності індивіда до цієї діяльності [8].

У сучасних умовах суспільству, як ніколи, потрібно готувати фахівців гуманітаріїв інноваційного типу. Володіння високим рівнем професійної культури дозволить ефективно вирішувати завдання у складних, динамічних, соціально-економічних умовах в країні і світі.

У теоретико-методологічному плані поняття «професійна культура» визначається з урахуванням багатовимірності його змісту. Наукові погляди щодо тлумачення професійної культури неоднозначні, дослідники розкривають її сутність і зміст із різних підходів.

У багатьох дослідженнях визначення поняття «професійна культура» розглядається як «інтегральна якість, на міцному фундаменті розвинених власне професійних якостей і властивостей, а саме культурі філософського, соціального, економічного, екологічного та іншого мислення, на готовності людини вміти її реалізувати у професійній діяльності весь свій духовний – моральний потенціал» [2].

У професійній культурі спеціаліста знаходять своє відображення не тільки взаємодія суспільства, особистості і професії, але й індивідуальна культура особистості. У діяльності спеціаліста вона проявляється як поєднання специфіки професійно-типового та індивідуального [3].

Найважливіші складові професійної культури подаються у дослідженні А.М. Омарова: засвоєння загальної культури, залучення до її досягнень; оволодіння професійною майстерністю; повна творча реалізація професійних навичок; професійна компетентність у своїй діяльності; грамотне, ефективне використання засобів і методів при досягненні мети; раціональне здійснення роботи; можливість передбачення результатів праці; здатність та бажання передати свої

вміння, знання, навички; культура спілкування і професійна етика. Дослідник визначає, що професійна культура, з'єднана з етичними нормами, професійна компетентність у сукупності з моральними нормами, змушують людину прагнути до більш повного професійного і особистісного, суспільного самовираження [6].

I.M. Модель визначив професійну культуру як категорію, що характеризує ступень оволодіння професійною групою, її представниками специфічним видом трудової діяльності у будь-якій сфері суспільного виробництва.

I.M. Модель виділяє у структурі професійної культури дві сторони:

- праксіологічну (професійні навички, уміння, знання, професійна свідомість, світогляд);

- духовну (професійна етика, професійна мораль)[5].

Як певний ступінь розвитку здібностей, знань, умінь і навичок особистості в конкретній царині об'єктивної діяльності та її результатах сприймає професійну культуру Т.І. Саломатова. Дослідниця визначає професійну культуру як систему соціальних якостей людини, котра забезпечує певний рівень професійної діяльності та визначає її особистісний сенс, ставлення до праці [7].

З огляду на професійну культуру фахівців гуманітарної сфери, на нашу думку, заслуговує на увагу вивчення професійної культури як своєрідного органічного сплаву кваліфікації і етики, що функціонує на підставі трудової моралі [1].

Аналіз точок зору різних вчених на професійну культуру дозволяє констатувати, що поняття «професійна культура» є складним та багатогранним. У дослідженнях визначено, що професійна культура є необхідним елементом загальної культури фахівця як особистості. Але має місце розбіжність поглядів щодо її контексту, оскільки, з одного боку, мова йде про загальні культурні основи професійної діяльності, з іншого – про її специфічні цінності, норми, стереотипи, установки.

Таким чином, здійснений нами аналіз визначень стосовно вказаного поняття дає можливість констатувати, що професійна культура як особистісне явище пов'язується насамперед з розвиненістю, самоцінністю професійного мислення, професійної свідомості, світогляду, що відображається на компетентному виконанні професійної діяльності й ціннісному ставленні до неї.

Отже, професійну культуру майбутніх фахівців гуманітарної сфери маємо розглядати як сукупність спеціальних професійних знань та ціннісних орієнтацій особистості на підставі моральних та етичних норм.

Тому в сучасних умовах особливої гостроти набуває питання якісної підготовки фахівців гуманітарного профілю, оскільки їх діяльність є багатофункціональною і сприяє розвитку освіти, науки, виробництва, духовного життя суспільства. Процес формування професійної культури вимагає перегляду та вдосконалення змісту вищої освіти, методів навчання та виховання майбутніх фахівців в умовах сучасної вищої освіти.

Література

1. Богданова Л. В. К вопросу о культуре профессионального общения // Юбилейный сборник трудов ученых РГАФК, посвященный 80-летию академии. – М., 1998. – Т. 3. – С. 69.
2. Борсук С.С. Стадійність у формуванні професійної культури управлінських працівників. // Актуальні проблеми формування професійної та гуманітарної культури сучасного спеціаліста: Тези доповідей. 1994. – К., 1994. – ч. 1. – С. 210 – 211.
3. Евелькин Г. М. Культура как элемент про-фессиональной готовности личности // Личность. Культура. Общество. – 2004. – Вып. 4 (24). – С. 262–263.
4. Крылова, Н.Б. Формирование культуры будущего специалиста [Текст] / Н.Б. Крылова. – М.: Высшая школа, 1990.
5. Модель И.М. Профессиональная культура предпринимателя / И.М. Модель, Б.С. Модель // Социологические исследования. – 1997. – № 10. – С. 8–16.
6. Управление: искусство общения [Текст] / А. М. Омаров. - М. : Сов. Россия, 1983. - 240 с.
7. Саломатова Т.И. Культура ученого: Автореф. дис. ... канд.. филозоф. наук. – Томск, 1983. – 21 с.
8. Сенча І.А. Педагогічні умови формування дослідницької культури майбутніх менеджерів у процесі фахової підготовки: Дис. ...канд.. пед. наук: 13.00.04. - Одеса, 2008. –192 с.

В статтє обосновується необхідність формування професіональної культури будущеґо спеціаліста гуманітарія, діяльність которого являєтьсґ мноґофункціональною і способствує розвитку образования, науки, производства, духовной жизни общества.

Ключевые слова: профессиональная культура, студент, будущий специалист, гуманитарный факультет, профессиональная деятельность

The article gives reasons for the necessity of the future specialist - humanist professional culture formation as his activity is multifunctional and it encourages development of education, production, science and, society intellectual and cultural life.

Key words: *professional culture, a student, future specialist, the faculty of humanities, professional activity.*

Хмельницька Олена Іванівна – заступник завідувача магістратури державного управління Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (м. Луганськ, Україна).

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор Є.А. Зеленов

УДК 378.147: 004.658

МОДЕЛЬ УЗАГАЛЬНЕНОГО МЕТОДУ НАВЧАННЯ ПРОЕКТУВАННЯ БАЗ ДАНИХ НА ОСНОВІ ІТЕРАЦІЙ

В. Г. Хоменко

У статті розглядаються підходи до ітераційних методик навчання. Описується розроблена модель узагальненого методу навчання майбутніх інженерів-педагогів проектування баз даних на основі ітерацій. Розглянуто основні елементи моделі узагальненого методу навчання.

Ключові слова: *база даних, ітерація, модель навчання.*

Держана національна програма "Освіта" ("Україна XXI століття") визначає потребу перегляду усталених підходів до змісту, методів і форм навчання. Проблема ефективного використання у навчально-виховному процесі методів навчання завжди була актуальною. Вона пов'язана із питаннями реформування національної освітньої системи в нових соціально-економічних, політичних, культурних змінах і перетвореннях, які відбуваються сьогодні в Україні. Сучасний етап розвитку вищої освіти України, характеризується переходом на принципи та засади ітераційної системи навчання та засвоєння